

Detektívny román – žáner, ktorý prešiel v 20. storočí prudkým vývinom. Za zakladateľa tohto žánru sa považuje romantický americký básnik **Edgar Allan Poe** - tvorca postavy súkromného detektíva Augusta Dupina v roku 1849 zomrel v Baltimore. (poviedka Zlatý chrobák)

O necelých štyridsať rokov neskôr sa v myšlienkach spisovateľa, vyštudovaného lekára sira **Arthura Conana Doylea**, objavila postava detektíva menom Sherriford Holmes a jeho spolupracovníka Ormonda Sackera. Autor ich vzápätí premenoval a napísal svoju prvú poviedku o Sherlockovi Holmesovi a jeho priateľovi, doktorovi Watsonovi. (Pes baskervillský, Štúdia v červenom)

Za zlatý vek detektívky sa však pokladá desaťročie medzi dvoma svetovými vojnami. Vtedy začínali Richard Austin Freeman, Freeman Wills Crofts, Gilbert Keith Chesterton, neskôr slávna **Agatha Christie**, Dorothy Sayers, Anthony Berkeley a mnohí ďalší. Koncom tohto obdobia sa objavila v Amerike aj **takzvaná drsná škola - Dashiell Hammett či Raymond Chandler**. Tá sa od klasickej detektívky anglickej školy začala mierne odchyľovať. Nevyšetrujú náhodné zločiny v noblesných salónoch britskej aristokracie, ale preniesli sa do ulíc veľkomiest, kde vládne organizovaný zločin. Brutálni zabijaci sú tajuplnými nitkami poprepletaní so svetom skorumpovaných policajtov, politikov a zbohatlíkov, ktorí chcú byť ešte bohatší.

Agatha Christie vytvorila postavu **Hercula Poirota**, malého, trocha výstredného a márnomyseľného Belgičana, žijúceho v Anglicku.

Okrem **Poirota** aj ďalšiu úspešnú postavu -- milú staršiu dámu so starodievčenskými viktoriánskymi spôsobmi, slečnu **Jane Marplovú**, ktorá vďaka životu na dedine St. Mary Mead dokonale spoznala ľudskú povahu, čo jej umožňuje mnohokrát triumfovať nad políciou v riešení zložitých kriminálnych prípadov.

Detektívka ako žáner sa nazýva aj „próza s tajomstvom“. Detektívka (z lat. détegere – odkrývať, odhaľovať) je súhrnné označenie pre istý typ populárnej literatúry. **Kladie dôraz na zábavnosť, senzačnosť, psychické šokovanie.** Dejovosť, schematizovanosť deja, princíp víťazstva dobra nad zlom sú pre ňu typické. **Kompozícia je stereotypná je založená na zločine a pátraní po páchatel'ovi.** Páchatel' môže byť čitateľovi známy a napätie sa v celom rozsahu presúva do fázy pátrania po zločincovi, častejším modelom je román s tajomstvom, tajomstvá prinášajú najprv falošné riešenia. Cesta od falošného riešenia k riešeniu správneho je momentom rozuzlenia - **motív záhady**, vyplýva z potreby intelektu riešiť tajomstvá. Najdôležitejšou postavou je **postava detektíva**. Môže to byť 1. **policajný úradník**, ktorý pracuje ako skúsený praktik trpezlivo, sústavne (major Zeman) 2. **detektív – samotár**, ktorý vždy koná na vlastnú päsť a v porovnaní s políciou vyniká šikovnosťou, (S. Holmes) 3. **detektív amatér** – neoficiálny detektív ako napr. slečna Marplová, 4. **Súkromný, nenápadný detektív**, ktorý si všíma predovšetkým to, čo je zväčša nepovšimnuté (inšpektor Colombo), 5. **detektív-artista**, pre ktorého je pátranie zábavou, má zmysel pre humor, je silný a má radosť z pátrania ako výkonu.

Postava detektíva má mnoho predurčených vlastností, preto mnohí autori vymýšľajú pre svoje postavy originálne vlastnosti, aby ich individualizovali, napr. súkromný detektív Nero Wolfe (v prózach Rexa Stouta) je predurčený gurmán, ktorý nikdy nechádza z domu, pestuje

orchidey a neznaša ženy, komisár Maigret(v detektívkach Simenona) je decentný občan so vzorným rodinným životom, Hercule Poirot – komický, starosvetský Valón, salónny panák s navoskovanými fúzikmi, ktorý pôsobí síce v Anglicku, ale anglické slová vyslovuje s príšerným francúzskym akcentom.

Autori klasických detektívok sa riadia desatorom pravidiel pátra Knoxa. Ich tvorca, Monsignore Ronald Arbuthnott Knox (1880 - 1957) bol anglický katolícky kňaz, jazykovedec a spisovateľ, autor jedného z prekladov latinskej Bible.

Knoxovo desatoro detektívky je súbor pravidiel, ktoré by nemali byť v žiadnej dobrej detektívke porušené. Spísal ich **Ronald Knox** v roku 1929.

1. Páchatel' musí byť niekto, o ktorom je zmienka už na začiatku príbehu.
2. Všetky nadprirodzené alebo neprirodzené faktory sú úplne vylúčené.
3. Nie je prípustná viac než jedna tajná miestnosť alebo tajná chodba; aj tá je prípustná iba vtedy, ak sa dej odohráva v stavbe, kde možno takéto zariadenia predpokladať.
4. Nesmie byť žiadne použitie "zatiaľ neobjaveného" jedu ani prístrojov a metód, ktoré vyžadujú dlhé vedecké vysvetľovanie na konci príbehu.
5. V príbehu nesmie vystupovať žiadny Číňan (toto nie je prejav rasizmu dobrého kňaza, ale iba výraz dobovej averzie proti kedysi zneužíwanej *rekvizite* lacných detektíviek).
6. K riešeniu nesmie detektívovi dopomôcť náhoda, ani nesmie byť vedený nevysvetliteľnú intuíciou.
7. Páchatel'om nesmie byť sám detektív.
8. Detektív nesmie odhaliť žiadnu stopu bez toho, aby ju neodhalil aj čitateľom.
9. Duchom chudobnejší detektívov priateľ, ako je napr. Dr. Watson, nesmie zatajiť žiadne myšlienky, ktoré sa mu prehánajú v hlave; musí mať inteligenciu mierne, ale len veľmi mierne pod priemerným čitateľom.
10. Nesmú sa vyskytovať dvojčatá alebo dvojníci, pokiaľ na to nie sú čitatelia pripravení.